

جامعه اقتصادی اروپا و

اروپای شرقی سابق و جامعه اقتصادی اروپا

دیدگاه اتریش

قسمت دوم

از: مرکز تحقیقات و بررسیهای اقتصادی اتاق

اخیراً " دوگزارش کم و بیش مشابه داشتیم که حکایت از ادامه یافتن جدایی و اختلاف بین آنچه روزی اروپای شرقی نامیده می‌شد و آنچه اروپای غربی به آن اطلاق می‌شد، داشت. خلاصه آن که اخیراً " جامعه اروپا ظاهراً " به عنوان اجرای سیاست حمایتی از اعضای خود ورود پاره‌های از محصولات دامی را از اروپای شرقی سابق و در مورد خاص از بلغارستان به جامعه اقتصادی اروپا ممنوع اعلام کرد. بهانه عنوان شده این بود که دام‌های صادراتی و مواد لبنی با آلودگی همراه بوده‌اند و مثلاً " گوشت‌های صادره از بلغارستان مربوط به دام‌هایی بوده که آلودگی در دهان و پاها داشته‌اند. به طور کلی اروپای شرقی سابق اظهار می‌دارد که هنوز به کشورهای این منطقه به صورت سابق یا لاقبل به صورت بلوک جداگانه‌ای نگریسته می‌شود و جامعه اقتصادی اروپا در مورد آنها در مقایسه با کشورهای عضو جامعه اقتصادی اروپا، استانداردهای دوگانه‌ای را به کار می‌بندد. وزارت امور خارجه، چک اقدام اخیر جامعه اقتصادی را فوراً " نفعی نکرد و ورود و ترانزیت احشام و مواد غذایی را از مبدأ تمام کشورهای جامعه اروپا به جمهوری چک را در یک اقدام تلافی‌جویانه محدود کرد. سازمان دامپزشکی کشور مزبور همچنین ترانزیت دام‌های زنده را از لهستان و مجارستان و اسلواک ممنوع اعلام نمود و تخلیه هر نوع بار از این قبیل در دامداریها، کشتارگاهها، سردخانهها، انبارها و کارخانجات در جمهوری چک برای کالاهای برگشته یافته از مجارستان و لهستان ممنوع شد.

در تهران بعضی از مقامات آلمانی اظهار داشتند که اصولاً " کشورهای سابق اروپای شرقی را تشکیل می‌دادند و همچنین روسیه هنوز به عضویت جامعه اقتصادی اروپا در نیامده‌اند

رسیده بود، درج کردیم. در اینجا ادامه مطلب از نظر خوانندگان می‌گذرد (همان طور که در شماره قبل نیز تذکر داده شد. استنتاجات این گزارش مربوط به نویسنده است و لزوماً " نظر اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران نیست).

در شماره گذشته قسمتی از نظرات گوناگون و واقعیت‌هایی را که در مورد جامعه اقتصادی اروپا رخ داده است، طرح کردیم و از گفتگوهایی که در اتریش با کارشناسان امور جامعه اقتصادی اروپا داشتیم و نیز گزارشی را که از طریق سفارت جمهوری اسلامی ایران در وین به دست ما

و این جامعه الزامی برای تسری قوانین و دستورات خود به کشورهای غیرعضو ندارد. بعلاوه در مورد عضویت کشورهای جدید در جامعه اقتصادی اروپا باید مورد به مورد تصمیم گرفته شود که این کار نیز مدت ها طول خواهد کشید. اینها علائمی است که رویای اروپای بزرگ و واحد را زیر سؤال می برد. اگرچه بعضی از کشورها و از جمله به گفته آقای دکتر شوزر رئیس کل شورای اتاق های بازرگانی و صنایع آلمان، آن کشور آینده خود را در جامعه اقتصادی اروپا جستجو می کند و از موفقیت های گذشته بازار مشترک با تحسین یاد می کند. معهذنا اینک به گفته آقای مارک لاندادیرکل اتاق مشترک بازرگانی و صنایع ایران و آلمان، جامعه اقتصادی اروپا آهسته تر از آنچه که قبلا تصور می شد، گام برمی دارد. این امر البته تا حدودی ناشی از بحرانی می باشد که چندسالی است از آمریکا شروع شده و گسترش جهانی یافته است. با این همه در مورد اروپای واحد نباید مبالغه شود. علیرغم هزاران قانون که در زمینه یکسان کردن قوانین و مقررات در جامعه مذکور تنظیم شده و بسیاری از آنها قدرت اجرایی یافته، هنوز روحیه ملی گرایی در بسیاری از کشورهای جامعه بر تفکر اروپایی ترجیح دارد و بسیاری از قوانین و مقررات اساسی در جامعه اقتصادی اروپا از کشوری به کشور دیگر تفاوت می کنند و مقامات این کشورها مجاز شناخته شده اند که این گونه قوانین را بر اساس منافع ملی خود حل و فصل کنند. مانند حق اشتغال به کار برای افرادی که از کشورهای خارج از جامعه اقتصادی اروپا به این کشورها می آیند که ممکن است در یک کشور بتوانند به سادگی کار به دست آورند و در کشور عضو دیگر به آنها اجازه کار داده نشود. چنانچه به خواهیم باز هم به روابط دو قسمت شرقی و غربی اروپا بازگردیم، باید بگوئیم که افزایش نرخ بیکاری در قسمت شرقی و ارزانی دستمزدها در آن قسمت از یک طرف مهاجرت به قسمت غربی را تشویق می کند و از سوی دیگر اختلاف فوق العاده دستمزدها که در قسمت

اروپای شرقی به طرزى باورنکردنی پایین تر از اروپای غربی است، سرمایه گذاران اروپای غربی را وسوسه می کند که در قسمت اروپای شرقی - البته در قسمت هایی که ثبات سیاسی بیشتری برای آنها پیش بینی می شود - سرمایه گذاری کنند. طبعاً در آینده این دو جریان متضاد می باید آنقدر ادامه یابد تا اختلافات سطح اقتصادیات این دو قسمت از اروپا به حد معقول و قابل قبولی کاهش یابد.

در این میان آلمان هنوز بزرگترین مشکل خود را حل و فصل قسمت شرقی آن کشور می داند که نزدیک به ۷۴ سال از قسمت غربی جدا و زیر سلطه رژیم کمونیستی وابسته به شوروی سابق بود.

اختلاف سطح اقتصادها

مسأله عمده در جامعه اقتصادی اروپا، اختلاف شدید سطح اقتصادی و درآمد ملی کشورهای عضو است که با خودی خود مانعی برای اجرای بسیاری از برنامه های مربوط به اتحاد می شود. از طرف دیگر ساختار اقتصادی کشورهای مختلف جامعه همواره مکمل نبوده و گاه در پارامترهای متضادهای اصولی دارد. هماهنگ کردن اقتصادهای گوناگون با روحیات متفاوت مردمی که این اقتصاد به آنها مربوط می شود به نحوی که مزیت نسبی سالمی بر کل اروپا حکومت کند، کاری بسیار دشوار و وقت گیر است. بدیهی است مسأله سیاسی را زودتر می توان حل و فصل کرد، اما موضوع جامعه اقتصادی اروپا بیشتر به ایجاد هماهنگی در اقتصاد این کشورها مربوط می شود. برای مثال چندی قبل اتریش اعلام کرد که در صورت عضویت در جامعه اقتصادی اروپا بایستی مالیات بر بعضی از اقلام مصرفی نظیر دخانیات، گازوئیل و تلغن را افزایش دهد و مالیات بر فروش را وضع کند. اگر اتریش از طرح کاهش مالیات بر ارزش افزوده پیروی کند، این امر باعث ۶ میلیارد شیلینگ هزینه برای دولت خواهد شد و اتریش با مشکلات تازه ای روبرو خواهد گردید.

در زمینه هماهنگی قیمت های فرآورده های کشاورزی بین اتریش و دیگر کشورهای عضو جامعه اقتصادی اروپا نیز ظاهراً اتریش مبلغ هنگفتی که رقم آن ۸۹۵ میلیارد شیلینگ برآورد شده متضرر خواهد شد که بایستی بتواند به طریقی اعضا جامعه اقتصادی بر سر این امر کنار بیاید.

دگرگونی در مکانیزم مبادلات

در حال حاضر از یک طرف به علت بحران اقتصادی جهانی، از سوی دیگر به علت دگرگونی های سیاسی در کشورهای سابقاً کمونیزم، از طرف دیگر به علت تلاش برای پیشبرد هدف های جامعه اقتصادی اروپا و بالاخره به علت اتحادیه های اقتصادی که در برابر جامعه اقتصادی قد علم کرده اند، مانند اتحادیه آمریکا شمالی، وضع دادوستد در اروپا دچار نوعی آشفتگی شده است. اگر هر یک از وقایع فوق الذکر به تنهایی روی می داد، شاید علاج آنها چندان دشوار نمی بود. اما مسأله اینجاست که همه این عوامل هم زمان بروز کرده اند و راه حلی که برای یکی از مشکلات توصیه می شود، ممکن است برای مشکل دیگر مفید نباشد. در شرایط کنونی پارامترهای اقتصادی اروپا که در صدد پیوستن به جامعه اقتصادی اروپا برآمده اند و طبعاً انتظار افزایش صادرات خود را به این بازارها دارند با کسری صادرات روبرو شده اند. برای مثال مرکز بررسی های اقتصادی اتریش گزارش می دهد که صادرات اتریش به جامعه اروپا که سالانه ۲۱۰ میلیارد شیلینگ می باشد، هم اکنون دستخوش تغییرات منفی ناشی از وضعیت اقتصادی اروپای شرقی سابق و روابط بازرگانی آنها با جامعه اقتصادی اروپا، شده است. بر اساس آمارهای موجود حجم صادرات اتریش به جامعه اقتصادی اروپا، به طور سالانه بین ۶۰ تا ۶۸ درصد از کل صادرات این کشور به خارج را تشکیل می دهد که پیدایش چنین تحولی ممکن است تأثیرات منفی و خطرناکی برای اقتصاد خارجی این کشور در آینده به همراه داشته باشد.

اگرچه عضویت اتریش در جامعه اقتصادی اروپا هنوز کامل نشده، معهدا به نظر می‌رسد محدودیت‌های تعرفه‌ای و دیگر محدودیت‌های وارداتی برای اتریش مسأله‌ای اساسی باشد. زیرا که بافت اقتصادی کشور به گونه‌ای است که باید بسیار با احتیاط عمل کند تا در داخل جامعه اقتصادی به اصطلاح تحلیل نرود. به هر صورت بر اساس قوانینی که اخیراً وضع شده ورود قسمت اعظم فرآورده‌هایی که در داخل اتریش تولید نمی‌شوند و در دسترس مردم قرار ندارند، آزاد است و نیاز به اخذ مجوز ندارد. از جمله این کالاها می‌توان از فرآورده‌های دریایی (ماهی، خاویار و میگو)، مرکبات و عمدتاً مواد خام که کلاً جزء اقلام صادراتی ایران نیز می‌باشند، نام برد.

به هر صورت آنچه در مورد ایران می‌توان گفت، مسأله رقابت شکننده، خاویار روسیه در مقابل خاویار ایران در این بازار است. توضیح آن که پس از فروپاشی نظام کمونیستی در شوروی سابق و بالا رفتن سرسام آور قیمت دلار در آن کشور، تولیدکنندگان روسی که اینک بخش عمده‌ای از آنها نیز به طور آزاد عمل می‌کنند، برای به دست آوردن هر مقدار ممکن، ارزش خارجی و فروش این ارز در کشور خود به قیمت‌های فوق‌العاده زیاد، تلاش می‌کنند فرآورده‌های روسی را به کمترین بها، در بازارهای جامعه اقتصادی اروپا به فروش برسانند. از این رو خاویار تولیدی خود را به قیمت‌هایی عرضه می‌کنند که به کلی بازار ایران را آشفته ساخته است. طبیعی است که می‌توان فرض کرد نه فقط روسیه بلکه دیگر کشورهای آسیای مرکزی نیز در مورد فرآورده‌هایی که قادر به صدور آن هستند، چنین روشی را دنبال می‌کنند و به این ترتیب یکی از مشکلات اساسی صادرات کشورمان را باید این گونه رقابت‌های ناصحیح از جانب کشورهای جدید التأسیس آسیای مرکزی دانست و این چیزی است که احتمالاً "قبلاً" در مورد آن با نظر اغماض نگریسته می‌شد. از این رو به نظر می‌رسد اگر

ایران بتواند با مذاکره با مقامات اقتصادی و بازرگانی این کشورها به توافقاتی برای فعالیت‌های جمعی در زمینه صدور کالاهای مشابه برسد، به نفع همه کشورهای مورد بحث خواهد بود و رقابت‌های ناصحیح جای خود را به یک نوع همکاری ثمربخش در عرضه صادراتی خواهد سپرد.

برای پارهای دیگر از کالاها اخذ مجوز لازم است، از آن جمله:

۱- اغلب فرآورده‌های کشاورزی خصوصاً آن دسته که در داخل تولید می‌شوند (مرجع ذیصلاح وزارت کشاورزی است).

۲- منسوجات و پوشاک که تحت مقررات محدودیت‌های وارداتی موافقتنامه MOLTİ FİBER AGREEMENT قرار دارند (صدور مجوز با وزارت اقتصاد است). خوشبختانه فرآورده‌های ایران شامل محدودیت‌های موافقتنامه فوق نمی‌شوند.

۳- بعضی از کالاهای وارده از ژاپن و تایوان که اغلب مربوط به کالای وارداتی است. گروهی از کالاهای مصرفی به دلیل تولیدات داخلی به عنوان کالاهای مهم و حساس طبقه‌بندی شده‌اند که برای ورود آنها به اتریش بایستی هر مورد جداگانه بررسی و تحلیل شود و چنانچه

کالاهای فوق مخصوصاً "منسوجات از طریق کشور ثالث حمل شوند، اخذ اجازه واردات الزامی است. در مورد این کالاها باید به بعضی ضرورت‌ها توجه شود. به عنوان مثال به علامات و اتیکت کالاها که ترکیبات مواد آنها را بیان می‌کند، مثلاً "در مورد منسوجات و پوشاک، میزان الیاف به کار برده شده و نیز مشخصات کلی و علامات مقرر در کالاهایی نظیر کفش، پوشاک چرمی، مواد غذایی، کالاهای مصرفی شیمیایی، مواد پاک‌کننده و انواع صابون و غیره.

تسهیلات

اتریش از جمله کشورهای محدودی است که برای واردات تسهیلات ویژه‌ای قائل شده و خوشبختانه ایران از این امتیازات استفاده می‌کند. برای مثال با این که ایران عضو گات نمی‌باشد، اتریش تعرفه‌های عمومی گات (به استثنای عوارض مربوط به تعدیل قیمت‌ها) را در مورد ایران اعمال می‌کند. همچنین تعرفه‌های گمرکی ترجیحی نیز در مورد کشورهای در حال توسعه - از جمله ایران - اعمال می‌شود و به این ترتیب تعرفه‌های گمرکی برای بعضی از فرآورده‌های کشاورزی به صفر رسیده است.

یکی از ترجیحاتی که اتریش وضع کرده که موجب خشنودی کشورهای که دارای صنایع دستی می‌باشند، شده است، معافیت یا تقلیل گمرکی فرآورده‌های دستی از تعرفه‌های گمرکی است و از آنجا که ایران یکی از سه کشور بزرگ تولید کننده صنایع دستی در سراسر جهان می‌باشد، این تسهیلات برای ایران بسیار با ارزش تلقی می‌شود. دو سال پیش یک قرارداد برخورداری از تسهیلات تعرفه‌های گمرکی ترجیحی بین ایران و اتریش به امضاء رسید که به موجب آن صنایع دستی ایران پس از تأیید گواهی مبدأ (که توسط اتاق‌های بازرگانی و صنایع و معادن کشورمان صادر می‌شود) با معافیت یا تقلیل حقوق گمرکی می‌توانند به اتریش

صادر شود .

به موجب قوانین مربوط، محصولاتی به عنوان صنایع دستی شناخته می شوند که قسمت اعظم آن توسط دست و پا به وسیله ماشین هایی که نیروی محرکه آنها با دست یا پا کار می کنند، تولید شده باشد. برخورداری از تسهیلاتی که در عمل آوردن فرآورده های دستی از آنها استفاده می شود، تأثیری به استفاده از این مقررات ندارد.

آنچه ایران انتظار دارد، این است که تریش تسهیلات قائل شده برای فرآورده های کشورهای در حال توسعه (و از آن جمله ایران) را از طریق اعمال نفوذ در جامعه اقتصادی اروپا تری و توسعه دهد.

مفید ولی ناکافی

گزارش مرکز بررسی های اقتصادی اتریش در مورد وضع اقتصاد اتریش در سال مسیحی جاری می گوید: به دنبال مذاکراتی که در یکی دو سال اخیر در رابطه با وحدت اروپا و یکپارچگی اقتصادی آن بین نمایندگان کشورهای اروپایی انجام گردیده، ظاهراً "از اوایل سال جاری میلادی مرزبندی های بین آنها حذف و مقررات گمرکی تا حدود زیادی کاهش یافته است. لیکن به عقیده اکثر کارشناسان اقتصادی، این اقدامات کافی نمی باشد. زیرا که انجام تحول اساسی در اوضاع اقتصادی کشورهای مذکور نیاز به یک برنامه ریزی اساسی در جهت ایجاد تحرک بیشتر و حرکت به سوی شکوفایی اقتصادی دارد. در حالی که اینک تقریباً " همه " کشورهای صنعتی جهان (و به تبع آنها بیشتر کشورهای جهان سوم و حتی کشورهای جدیداً " صنعتی شده) با رکودی سنگین روبرو هستند. بعلاوه کمتر کشوری از میان آنها می توان یافت که با مشکلات اقتصادی متعدد داخلی روبرو نباشند. کشور اتریش که علیرغم کم حجم بودن مشکلات اقتصادی در مقایسه با دیگر کشورهای اروپایی، در آستانه ورود به جامعه اقتصادی اروپا و

پیوستن به فضای باز اقتصادی قرار دارد و خطوط و جهات مشخصی را برای وضعیت اقتصادی خود جهت سال های آینده ترسیم ننموده است، احتمالاً " با ریسک ها و تحولات منفی ناشی از اوضاع اقتصاد جهانی گریبانگیر خواهد شد.

ادامه بحران جهانی

در ابتدای سال ۱۹۹۲، پیش بینی می شد که در آن سال بحران اقتصادی جهانی رو به پایان خواهد گذاشت. لیکن این پیش بینی تحقق نیافت و در بسیاری زمینه ها بحران عمیق تر گردید. اگر چه در بعضی زمینه های خاص بهبودهایی ناچیز جلوگیری شد. پس از انتخابات اخیر ریاست جمهوری آمریکا، یک بار دیگر - و برای مدتی بسیار کوتاه - امید به بهبود اقتصاد جهانی تجدید گردید اما خیلی زود روشن شد که بحران عمیق تر از آن است که طی سال

جاری فروکش کند. اینک کارشناسان عقیده دارند که نه فقط تا سال ۱۹۹۴ بلکه شاید بعد از آن نیز نامدتی اوضاع اقتصادی جهان خاصه در کشورهای صنعتی، جهت سالم خود را باز نیابد. طبعاً " در چنین شرایطی هر کشوری به دنبال حل مسائل و مشکلات فوری خود بر خواهد آمد و کشورهای عضو جامعه اقتصادی اروپا نیز از این قاعده مستثنی نیستند. از همین جهت است که روند حرکت یگان سازی قوانین و مقررات مربوط به وحدت اروپا، اینک به طور محسوسی کند شده است. مثلاً " خروج انگلستان و ایتالیا در سال گذشته از اتحادیه پولی، باعث از دست دادن ارزش برابر واحدهای پولی دو کشور در مقابل سایر ارزها گردید. امید به بازگشت رونق اقتصادی اروپا در سال جاری مستلزم کاهش نرخ بهره می باشد. کاهش نرخ بهره طبعاً " سبب کاهش قدرت بانک ها برای واگذاری اعتبارات به بخش های تولیدی خواهد شد. از آنجا که سسه رئیس جمهور جدید آمریکا هنوز موفق نشده است در بین مردم این کشور و مردم کشورهای صنعتی امید قابل قبولی به بازگشت رونق فراهم نماید، سرنوشت جامعه اقتصادی اروپا لااقل با طرح های جاه طلبانه ای که برای آن تنظیم شده بود، مطمئن به نظر نمی رسد. این بحث را در شماره آینده ادامه خواهیم داد. ■

